

GEZURRETAN OTE ?

Gizon bat bidegurutzte batean aurkitzen denean, beharrezkoa du, aurrera egingo badu, alde batetik edo bestetik aurrerako abiadura hartu beharra. Eta ba daki, hoietako bat hartzean, konpromisu batean sartzen duela bere burua. Baina, gauzak bere abantaila izango badute, konpromisuak ere hartu beharra dago.

Honetaz, nere buruarekin izan dudana esperientzia bat agertuko dut. Euskeraren batasuna dala ta, bide bat hartu beharra nuen, eta, Euskaltzaindiko sekretario bezala, Arantzazun errekomendatua hartu nuen, euskaltzain-buruak berak "normativo" deitu duena; zeren, hola delarik, lotsagarria litzake Euskaltzaindiko batek kontseilatzen duen "normativo"-ari ez jarraitzea. Hau da, ez baita* hain ongi "normativo" ez denari jarraitzea.

Hori dala ta, izan ditut nereak eta bi. Gutxi edo asko, danok izan ditugu geureak; baina nik, gutxienez, nere karguari zegokionari jarraiki lan egitearren. Beste batzuek araudiak hautsiaz jardun direlarik eta nik arauditik irten gabe, nere lepora jaso ditut zenbait San Benito, aipatzerik ere merezi ez dutenak. Idatzi beharra nuen agirien aurka ere ez gutxi, zentzurik gabekoak gainera, erakunde bati zegokion oinarriak edo araudirik puskatu ez nuen. Orain konturatzen naiz nere inguruan zelako otsoak nituen, bildots iduriz. Gure arteko aldizkari batek ere ez omen daki, bere "neutralidadean", zergatik utzi dioten zenbait idazlek bertan idazteari. Nerea ez badaki, ez daki asko bere buruaz. Bi jauni zerbitzea ez da posible, eta agertu den bidegurutztean hautatu beharra du; eta, bestalde, jaun itxurazko bati (zeren seudonimoaren atzean batek ez baitaki jauna ala anderea gordetzen den ere) nere personaren aurka zerbitu zion bezala, ez zion zerbitu nere alde irten zenari. Baina, hemen bezala, bestean ere zergatik ez du hartzen jaun bati zerbitzea? Hauxe da gure arteko faltsia askoren egoera lotsagarria.

Baina gaurkoan beste exenplo batek nakar, eta honek ere beste guztiekin ba du bere lotura.

Erakunde bati (Euskaltzaindia kasu honetan) eta nere buruari zintzoki jarraitzearen, lehen itxuraz adiskide nituen asko jarri zaizkit kontra, zeren haientzat adiskide nintzen beren usteetara probetxuzkoa nintzen artean. Baina nere morrontza euskera eta Euskal Erriaren alde jartzeak ez nau behartzen inongo alderdi edo erakunde partikularrei zerbitu beharrean, ez eta gizon soil bati ere, behinik behin euskera kontuetan goimailako maisuren bat edo ez bada, eta orduan ere nere iritziak agertzeko kondiziotan.

Baina noan zuzenago harira, edo hobeto esan, hariagora. Ikusteko, batzuek beren zerbitzuko itsuak ez direnak zelan tratatzen dituzten, besteei gezurri itxura eman nahiez. Eta puntu hau garbi lotu nahi nuke. Hau da, *Kamaraka* izenordezko batek, "Alderdi" izeneko aldizkari batean (256-257 zenbakiak, XXIV urtea), 5-garren orrialdean —eta hau gutxi balitz edo, orri hoiek korreoz bananduak izan dira lakaio itsu batzuen bidez— neri dagokidan puntuan dio: "... vamos a dar algunas precisiones olvidadas en la relación publicada en "Euskera", 1968, págs. 293-294, bajo el título "Bodas de Oro de la Academia de la Lengua Vasca" y suscrito por su secretario Sr. San Martín". Eta ondoren azaltzen ditu zenbait gauza. Baina azalpen hoiek ez datoz ez "Primer Congreso de Estudios Vascos" liburuan (eta biltzar hoietatik sortu zen Euskaltzaindia); eta ez "Euskera"-n eta ez Euskaltzaindiaren agiritan ez dira agertzen. Eta ez dut ukatzen, berak diona hala izango zela. Baina ahaztu egin zaizkidala era horretan esateak, gezur itxura hartzen du; eta, gezur itxura hartzen duenez, irakurleari aditzera eman nahi diot, itxuraz gauzak aldatzeak zein aldetatik etor ditezkean berak kontu izateko. tzen; eta Euskaltzaindiaren urre-etzeietan, bertako idazkaria nintzenez, bidezkoena nuen, eskatu zidaten historia laburra Euskaltzaindiaren beraren agiri ofizialetatik egitea, eta ez hor zehar banandurik ibil zitezkean paper zaharretatik. Uste dut argi dagoela.

Baina, hori gutxi balitz ere, Cosme Elgezabalen izena bi aldiz aipatzen nuen "Euskera" (XIII, 1968) aldizkariako lan horren 294-garren orrialdean, sorreraren meriturik handienak berari emanaz, eta *Kamaraka* (ez dakit jauna ala anderea den ere; beharbada no den to, egiazko izena agertzeko baino kobardeagoa denez) delakoarena bakarrik irakurtzen duenak pentsatuko luke izen hori isildu dudala. Elgezabal jauna bera baino lehenago, Euskaltzaindia edo Euskeraren Akademia (zeren izena ez zen jarri 1919-ra arte) sortzearen ideia eman zuten Aristides Artiñano edo Adolfo Urkixoren ideia politikoak ere ez ditu jartzen sorrerako agiriak. Baina, ba ahal zen horretarako premiari? Eta horiek ahal dira nere "...precisiones olvidadas en la relación..."? Baina, zer da hau? Gezurtizat hartu nahi?

Holako inquisitoreari jaramon egiten diotenak, bera bezalako ganoragabeak izanen dira.

Hemendik ikusi, euskeraren batasunari buruzko arrazoiak zelakoak izango diren lan horretan. Honela idatziko ote digute gure historia?

Juan San Martín

ZINEA

TRISTANA

BUÑUELENA

Buñuel aipatu eta nor ote dan itaundi deuste pelikula-lazaleak. Egia esateko, bere pelikula erdi galerazota egon dira gure artean. Hori dala ta, Ecuador-en Cuencara joan nintzan-baten, "Belle de jour" emoten ebela ikusi neban. "Hau, nahi ta nahi ez, ikusi egin behar dogu", nigaz egoan mutilari esan eta barrura sartu ginan. Hainbeste bider irakurri ta entzundako Buñuel ikustea, niretzako lehenengo aldiz museo batera sartzea lez zan.

Eta hemen, denbora gutxiren barruan, bere pelikula banaka batzuek zinetokietan agertu dira. Oraintxe ikusi dot bigarrena. "Tristana". Luis Buñuel entzute aundikoa da, mundu zabalean, zine kontuan. Espainiatik kanpoan, Mexicon gehienetan, bizi izan da. Noiz edo noiz etorri eta barriro joan da, trabak aurkitzen izan ditu ta. 1963-an, "Tristana" Espainian egitea galarazo egin eutsoen.

Bere pelikulak sarritan sarituak izan dira Zine Festibaletan: Los olvidados, Nazarin, Viridiana, El ángel exterminador, Simón del desierto...

"Tristana" Pérez Galdos-en nobela bat da; ta Buñuelek, bere gauza batzuek ipiniaz, zinera eroan dau. Nire ustez, oso egoki. Personaje bi dira berezienak: Don Lope eta Tristana. Don Lope liberala da pentsaeran eta bizieran, baina ez hain liberala berari tokatzen jakonean. Horregaitik hain gogor lotuten dau bere ardurapean daukan Tristana. Tristana askatasun barik ezia da, baina Don Loperen pentsaera barruan ezarri jako. Lehenengotan maitasun usaina bihotzean badauka, gero gorroto bizia agertzen dau. Lehengo historia bat izan arren, orain bere pentsagarria da. (Zenbat eta lotuago egon, askatasun egarri aundiagoa sortzen jaku). Historia hau Toledon ipinia eta egina da. Ze gozo ta ederki agertzen jakuzan Toledoko kale eta txokoak! Hor behintzat, enkuadre oso bereziak aukeratu ditu.

Zine izketan, bere joskerara erraza da, maisu bateri dagokion legez. Fernando Rey-k batez bere eta Catherine Deneuve-k aparteko lana egiten dabe. Ez da ez, Buñuelen beste pelikulak bezala, eretxi ezbardinak eta sutuak bizitutekoa; baina bere berezitasuna ba dauka. Ikustea merezi dau, nahiz eta gogorra izan.

Benito Ansoa